

การสร้างสรรค์ละครผานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา

วันที่รับบทความ: 28 มีนาคม 2569
วันแก้ไขบทความ: 26 มิถุนายน 2569
วันที่ตอบรับบทความ: 11 กรกฎาคม 2569

หวัง เจอจุน¹

สุรัตน์ จงดา²

ณรงค์ฤทธิ์ เชาว์กรรม³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่องละครผานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์ละครผานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ จากนั้นนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่และสร้างสรรคการแสดงละครผานวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดการสร้างสรรค์ละครผานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา มาจากนิทานพื้นบ้านจีน เรื่อง “เงินเจียหมี่ตัน” มีต้นกำเนิดในรัชสมัยของราชวงศ์ซ่งของจีน เป็นเรื่องราวความรักระหว่าง 3 ตัวละคร คือ บัณฑิตหนุ่ม บุตรสาวของอัศวินหาเสนาบดีและนางมารปลาคราฟ 2) รูปแบบการแสดงเป็นการผานวัฒนธรรมไทยจีนในด้านศิลปะการแสดง แบ่งออกเป็น 3 ฉาก คือ ฉากที่ 1 รักแรกพบ ฉากที่ 2 กลอุบาย ฉากที่ 3 สมปรารถนา 3) องค์ประกอบการแสดง ประกอบด้วย (1) บทละครเวทีแบบผสมผสานการแสดงนาฏศิลป์ (2) บรรเลงเพลงด้วยดนตรีจีน ผสมเสียงสังเคราะห์ของดนตรีไทย (3) นักแสดง 9 คน แบ่งเป็นผู้หญิง 6 คน ผู้ชาย 3 คน ที่มีทักษะการแสดงละครและทักษะการเต้น (4) ลีลา ท่าทาง จากลักษณะนาฏศิลป์จีน ลีลาธรรมชาติและนาฏศิลป์ไทย (5) แต่งกายรูปแบบจีนโบราณร่วมสมัยและรูปแบบไทยร่วมสมัย (6) ฉากอุปกรณ์ประกอบการแสดงก็งเสมือนจริง จากการสร้างสรรคพบว่า องค์ประกอบด้าน ดนตรี ทำร้ายและเครื่องแต่งกายมีการผานวัฒนธรรมไทย-จีน ได้อย่างมีเอกภาพและกลมกลืนมากที่สุด

คำสำคัญ: การสร้างสรรค, ละครผานวัฒนธรรมไทย-จีน, เสน่ห์นางมัจฉา

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

¹ นักศึกษาหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เลขที่ 2 ถนนราชินี แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กทม. 10200

^{2,3} อาจารย์ที่ปรึกษา หลักสูตรศิลปดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เลขที่ 2 ถนนราชินี แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กทม. 10200

* ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: narongrit.chao@gmail.com

อีเมล: ¹ 48726621@qq.com, ² suratjongda2515@gmail.com

Creative Development of a Thai–Chinese Intercultural Performance: “Sanae Nang MatCha”

Wang Zejun ¹

Surat Jongda ²

Narongrit Chaokam ³

Received: 28 March 2026

Revised: 26 June 2026

Accepted: 11 July 2026

Abstract

This research article is part of a thesis entitled “Thai–Chinese Intercultural Performance: “Sanae Nang MatCha”. The objective of this study is to examine the creative process of a Thai–Chinese intercultural performance titled ““Sanae Nang MatCha.” The research employs a qualitative methodology, collecting data through documentary research, interviews, and observation. The data were then categorized and synthesized to create an intercultural theatrical performance. The findings reveal that: 1) The conceptual framework of the Thai–Chinese intercultural performance: “Sanae Nang MatCha” is derived from the Chinese folktale “Zhen Jia Mu Dan,” which originated during the Song Dynasty. The story portrays a love triangle among three characters: a young scholar, the daughter of a high-ranking minister, and a carp demon. 2) The performance format integrates Thai and Chinese cultural elements in performing arts, divided into three scenes: Scene 1 Love at First Sight, Scene 2 The Stratagem, and Scene 3 Fulfillment. The components of the performance include: (1) a theatrical script integrating dramatic performance with dance; (2) musical accompaniment combining Chinese instruments with synthesized sounds of Thai music; (3) a cast of nine performers (six females and three males) with acting and dancing skills; (4) movement styles incorporating Chinese dance, naturalistic gestures, and Thai classical dance; (5) costumes

Keywords: Creation, Thai–Chinese Intercultural Theatre, Sanea Nang Matcha

Type of Article: Research Article

¹ Doctoral Student of Fine Arts (Performing Arts) Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts, 2 Rachini Road, Phra Borom Maha Ratchawang Subdistrict, Phra Nakhon District, Bangkok 10200, Thailand.

^{2,3} Advisor, Doctor of Fine Arts (Performing Arts) Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts, 2 Rachini Road, Phra Borom Maha Ratchawang Subdistrict, Phra Nakhon District, Bangkok 10200, Thailand.

* Corresponding author Email: narongrit.chao@gmail.com

Email: ¹ 48726621@qq.com, ² suratjongda2515@gmail.com

blending contemporary interpretations of traditional Chinese and Thai attire; and (6) semi-realistic stage settings and props. The creation process revealed that the musical elements, dance movements, and costumes blended Thai and Chinese cultures in the most unified and harmonious way.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในบริบทของสังคมร่วมสมัยที่โลกมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น การแลกเปลี่ยนและผสมผสานทางวัฒนธรรมได้กลายเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะศิลปะการแสดงซึ่งเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราว แนวคิด และอัตลักษณ์ของสังคม การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงในลักษณะผสมผสานวัฒนธรรมจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเปิดพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้ และการตีความทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย พร้อมทั้งสร้างรูปแบบการแสดงใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน

ประเทศไทยและประเทศจีนมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ทั้งในด้านประเพณี ความเชื่อ ภาษา และศิลปะการแสดง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การนำองค์ประกอบทางศิลปะของทั้งสองวัฒนธรรมมาผสมผสานในการสร้างสรรค์การแสดงจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาศิลปะการแสดงร่วมสมัยให้มีความหลากหลายและสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมในมิติใหม่ ซึ่งการแสดงที่นำนิทานพื้นบ้านจีนมาสร้างสรรค์ผสมผสานการแสดงนาฏศิลป์ไทย ถือว่าการสร้างสรรค์สื่อสารการแสดงทางวัฒนธรรมอีกหนึ่งประเภทที่มีความน่าสนใจจากการนำกรอบความคิดทางการละครสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ และสื่อสารกับผู้ชม โดยอาศัยภาษา และวรรณกรรมที่ใช้ในการแสดงเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการสื่อสาร ก่อให้เกิดวัฏกรรมสื่อสารการแสดงจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม (ธนัช ถิ่นวัฒนากุล, 2548) ผู้สร้างสรรค์จึงมุ่งนำเสนอแนวคิดนี้ในแวดวงศิลปะไปใช้ต่อยอดเพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ในการสานสัมพันธ์ของสองประเทศและเปิดพื้นที่ในการผสมผสานศาสตร์ด้านศิลปะที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน

การสร้างสรรค์ละครผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา ได้รับแรงบันดาลใจจากนิทานพื้นบ้านจีนเรื่อง “เงินเจียหมู่ตัน” ซึ่งมีต้นกำเนิดในสมัยราชวงศ์ซ่งของจีน เป็นเรื่องราวความรักระหว่างบัณฑิตหนุ่ม บุตรสาวของอัศวินหาเสนาบดี และนางมารปลาคราฟ เรื่องราวดังกล่าวมีลักษณะเป็นตำนาน ความเชื่อ และจินตนาการที่มีความเหมาะสมและสามารถนำมาประยุกต์สร้างสรรค์เป็นศิลปะการแสดงร่วมสมัยได้อย่างน่าสนใจ ตำนานความรักระหว่างคนกับสัตว์ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่มีความเหมือนของสองวัฒนธรรมทั้งไทยและจีน เช่น ตำนานความเชื่อเรื่อง นาคี วรรณคดีเรื่องพระสุธนมโนห์รา เป็นต้น โดยการผสมผสานองค์ประกอบทางศิลปะการแสดงของไทยและจีน ทั้งในด้านบทละคร ดนตรี ลีลาท่าทาง เครื่องแต่งกาย และการออกแบบฉาก เพื่อสร้างรูปแบบการแสดงที่สะท้อนเอกลักษณ์ของทั้งสองวัฒนธรรม

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการสร้างสรรค์ละครผสมผสานวัฒนธรรมไทย - จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และพัฒนาเป็นรูปแบบการแสดงที่มีความชัดเจนทั้งในเชิงแนวคิดและองค์ประกอบทางศิลปะการแสดง อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้านการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงผสมผสานวัฒนธรรม และเป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ด้านนาฏศิลป์และละครเวทีในบริบทสังคมร่วมสมัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการสร้างสรรค์ละครผสมผสานวัฒนธรรมไทย - จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การสร้างสรรค์ละครผสมผสานวัฒนธรรมไทย - จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉามีขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การกำหนดเนื้อเรื่องมาจากนิทานพื้นบ้านจีนเรื่อง “เงินเจียหมู่ตัน” ซึ่งมีต้นกำเนิดในสมัยราชวงศ์ซ่งของจีน เป็นเรื่องราวความรักระหว่างบัณฑิตหนุ่ม บุตรสาวของอำมาตยาเสนาบดี และนางมารปลาคราฟ มาสร้างสรรค์เป็นบทละครประกอบการแสดง

2. ดำเนินการสร้างสรรค์ละครและจัดแสดง ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยกำหนดระยะเวลาในการแสดง 45-60 นาที ทั้งนี้ ระยะเวลาในการดำเนินการสร้างสรรค์ละครคือ 1 ปี (พุทธศักราช 2568- 2569)

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ได้แนวทางในการสร้างสรรค์ละครรูปแบบใหม่ ในการผสมผสานองค์ประกอบทางศิลปะไทยจีน เช่น ฉาก เครื่องแต่งกาย ดนตรี และการขับร้อง ลีลาการแสดง อันเป็นการพัฒนารูปแบบการแสดงสู่การสร้างละครผสมผสานวัฒนธรรมของไทยจีนกับวัฒนธรรมชาติอื่น ๆ เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในศาสตร์ศิลปะการแสดง

2. ได้รูปแบบการนำวรรณกรรมจีนสู่การสร้างสรรค์ที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมการแสดงของไทย เป็นแนวทางให้นักวิชาการ ผู้สนใจได้ศึกษาการปรับเปลี่ยนเนื้อหา ตัวละคร และบริบททางวัฒนธรรมสู่การค้นพบแง่มุมองค์ความรู้ใหม่ของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมผ่านวรรณกรรมและศิลปะการแสดง

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม

กรณีศึกษา พานิชเกษม (2561, หน้า 18) กล่าวอธิบายเกี่ยวกับ ความหมายของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมไว้ว่า การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่รองรับความยั่งยืน และ เป็นหลักประกันความต่อเนื่องของวัฒนธรรม เมื่อเกิดวัฒนธรรมขึ้นต้องผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ถ้าวัฒนธรรมที่กำเนิดขึ้นมาใหม่ไม่ได้รับการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมนั้นก็จะมอดสูญสิ้น ๆ แล้ว ก็สูญหายไป

เย็นจิตร ถิ่นขาม และ มณีชัย ทองอยู่ (2552) ได้กล่าวเกี่ยวกับแนวคิดการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมไว้ว่า การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม คือการถ่ายทอดคุณค่า ประเพณีทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง และหมายความรวมถึงกระบวนการของความต่อเนื่องของประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่ยังดำรงอยู่แม้เวลาจะล่วงเลยไป การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมมักเป็นผลลัพธ์ของการผลิตซ้ำทางสังคม หรือเป็นกระบวนการของการถ่ายทอดมุมมองหรือหลักเกณฑ์ทางสังคมจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง สอดคล้องกับ Bourdieu

(1989 อ้างถึงใน รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, 2550) ที่ได้ให้ความคิดเห็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและยุทธศาสตร์ของการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมว่า การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมคือ ยุทธศาสตร์ซึ่งเกิดมาจากการที่แต่ละบุคคลรับรู้ถึงกฎกติกาในกลุ่มสังคมและนำไปปฏิบัติตามสถานการณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะรักษา หรือเพิ่มพูนทรัพย์สินทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม รูปแบบยุทธศาสตร์การผลิตซ้ำมี 2 รูปแบบ คือ 1) ยุทธศาสตร์การผลิตซ้ำ (Reproduction Strategy) เป็นกระบวนการดำรงและพัฒนาสถานะ และ 2) ยุทธศาสตร์การแปลงซ้ำ (Reconversion Strategy) เป็นกระบวนการป้องกันรักษาและปรับปรุง ตำแหน่งของแต่ละคนในโครงสร้างสังคม

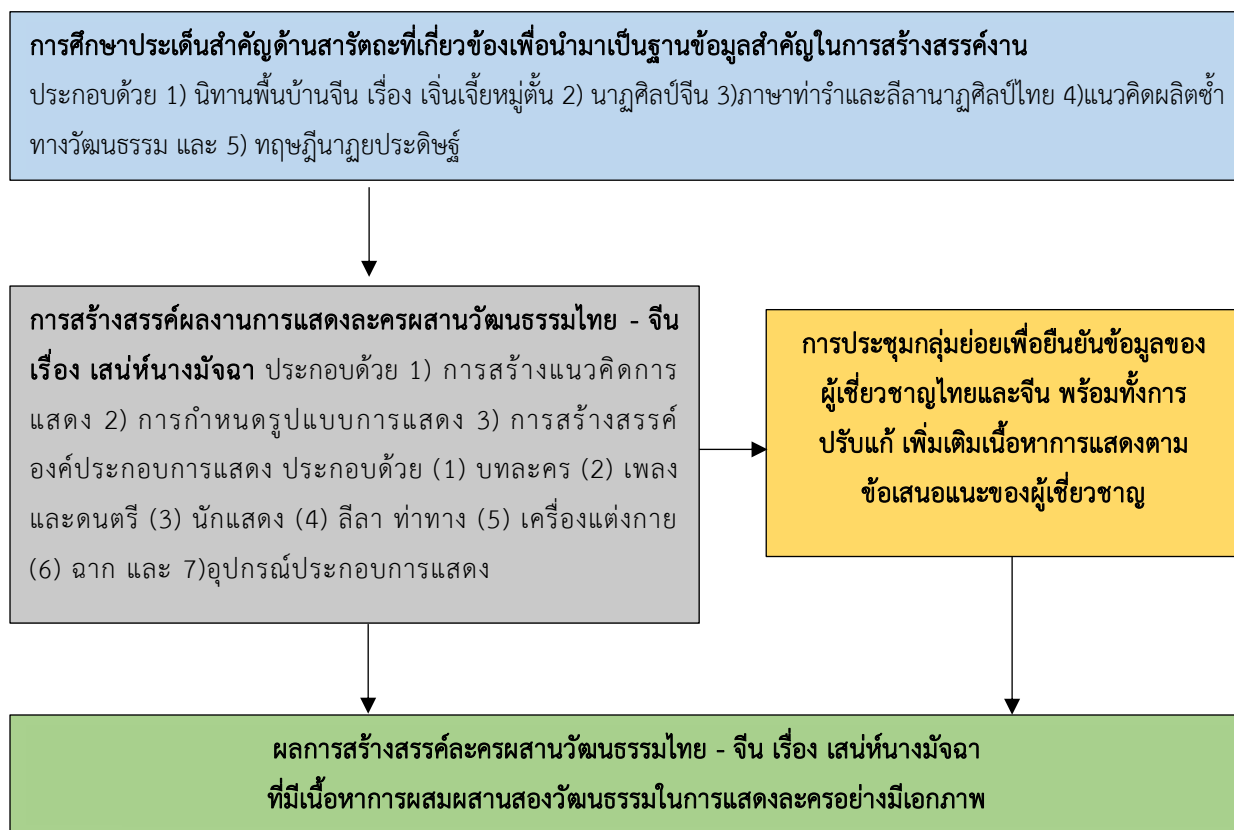
จากคำกล่าวของนักวิชาการข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมคือ กระบวนการการถ่ายทอดคุณค่าของประเพณี หรือวัฒนธรรม เกิดขึ้นจากการรับรู้กฎกติกาในกลุ่มสังคม และนำไปปฏิบัติตามเพื่อรักษา ร่องรับความยั่งยืน และเป็นหลักประกันความต่อเนื่องของวัฒนธรรมที่จะไม่สูญหายไป การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมมักเป็นผลลัพธ์ของการผลิตซ้ำทางสังคม หรือเป็นกระบวนการของการถ่ายทอดมุมมองหรือหลักเกณฑ์ทางสังคมจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งซึ่งกระบวนการผลิตซ้ำ ทางวัฒนธรรมนั้นประกอบไปด้วย 1) การผลิต 2) การเผยแพร่ 3) การบริโภค และ 4) การผลิตซ้ำ

ทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ (Choreography)

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ให้ความหมาย นาฏยประดิษฐ์ ไว้ว่า หลักการและวิธีการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อการฟ้อนรำ การหาข้อมูล แรงบันดาลใจ นวัตกรรมการออกแบบและประกอบสร้าง การกำหนดแนวคิดของเนื้อหา และรูปแบบ การพัฒนาการออกแบบท่าทาง การเคลื่อนไหว แนวทางและการวิเคราะห์ดนตรี ความสัมพันธ์ของการแสดงกับฉาก เครื่องแต่งกาย แสงสีเสียง อุปกรณ์การแสดง การคัดเลือกผู้แสดง การฝึกซ้อม ซึ่งนาฏยประดิษฐ์มีการทำงานเป็นขั้นตอนดังนี้ 1) การคิดให้มินาฏยประดิษฐ์ 2) การกำหนดความคิดหลัก 3) การประมวลข้อมูล 4) การกำหนดขอบเขต 5) การกำหนดรูปแบบ 6) การกำหนดแนวคิดหรือรูปแบบขององค์ประกอบอื่น ๆ ที่ใช้ในการแสดง 7) การออกแบบนาฏยศิลป์ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547, หน้า 225-234) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์เป็นแนวทางหลักในการออกแบบการแสดงละครผ้านวัฒนธรรมไทย - จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา

จากการศึกษาแนวคิดผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม และทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ สามารถสรุปได้ว่า การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงละครผ้านวัฒนธรรมไทย - จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา เป็นการสร้างงานจากแนวคิดการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม โดยการนำนิทานพื้นบ้านจีนที่มาความเป็นมายาวนานมาสร้างสรรค์เป็นละครผ้านวัฒนธรรมไทย-จีน โดยมีกระบวนการสร้างสรรค์ตามทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ คือ 1) การสร้างแนวคิดการแสดง 2) การกำหนดรูปแบบการแสดง 3) การสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดง ประกอบด้วย (1) บทละคร (2) เพลงและดนตรี (3) นักแสดง (4) ลีลา ท่าทาง (5) เครื่องแต่งกาย (6) ฉาก และอุปกรณ์ประกอบการแสดง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นสำคัญด้านสารัตถะที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลสำคัญเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์การแสดงละครผ้านวัฒนธรรมไทย - จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การสร้างละครสถานวัฒนธรรมไทย - จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามรูปแบบของบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ จากนั้นนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่และสร้างสรรค์การแสดงละครสถานวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. การศึกษาเอกสารทางวิชาการ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่มีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านจีน เรื่อง เงินเจี้ยหมู่ตัน ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงอุปรากรจีน รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาษาท่ารำและลีลานาฏศิลป์ไทย นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดผลิตซ้ำและทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ เพื่อกำหนดแนวทางในการประยุกต์สู่การสร้างละครสถานวัฒนธรรม ประกอบด้วย การสร้างแนวคิด การกำหนดรูปแบบการแสดง และการสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดงละครสถานวัฒนธรรมไทย - จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา

2. การศึกษาข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ จากกลุ่มบุคคลในการให้ข้อมูล (Key Informants) ดังนี้

1.1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านนาฏศิลป์ไทย จำนวน 2 คน เกี่ยวกับความหมาย รูปแบบองค์ประกอบการแสดง ภาษาท่านาฏศิลป์และนาฏยศัพท์ มีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ครู อาจารย์ นักวิชาการหรือศิลปินที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 20 ปี

1.2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านอุปรากรจีน จำนวน 3 คน เกี่ยวกับความหมาย รูปแบบองค์ประกอบการแสดง มีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ครู อาจารย์ นักวิชาการหรือศิลปินที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 20 ปี

2) การสังเกตการณ์ โดยแบ่งออกดังนี้

2.1) สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เรียนรู้ทักษะการแสดงนาฏศิลป์ไทยเบื้องต้นในรายวิชาการด้านนาฏศิลป์ระดับดุขุภินัดิต โดยมีเนื้อหาด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาสร้างสรรค์ลีลา ท่าทางในการแสดงละครพสานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา

2.2) สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในการรับชมการแสดงศิลปะการสแสดงไทย ประเภทนาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย ประกอบด้วย การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ณ ศาลาเฉลิมกรุง และละครชาตรีเมืองเพชรบุรี และการสังเกตการณ์การเรียนการสอนคณะนาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปะยนนาน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบลีลา ท่าทางและดนตรี ในการแสดงละครพสานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ด้วยการจำแนกหมวดหมู่ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ข้อมูลด้านนาฏศิลป์ไทย ข้อมูลด้านอุปรากรจีน และข้อมูลจากการสังเกตการณ์ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างสรรค์การแสดงละครพสานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา ประกอบด้วย

1) การสร้างแนวคิดการแสดง 2) การกำหนดรูปแบบการแสดง 3) การสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดง ประกอบด้วย (1) บทละคร (2) เพลงและดนตรี (3) นักแสดง (4) ลีลา ท่าทาง (5) เครื่องแต่งกาย (6) ฉากและอุปกรณ์ประกอบการแสดง

ขั้นตอนที่ 4 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อยืนยันข้อมูลในการสร้างสรรค์ละครพสานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา มีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ครู อาจารย์ นักวิชาการหรือศิลปินที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 5 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งไทยและจีน จากนั้นสรุปผลการประชุมจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

การสร้างสรรค์ละครผ้านวัฒนธรรมไทย - จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา สามารถจำแนกได้ตามรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดการแสดง

การสร้างแนวคิดในการสร้างสรรค์ละครผ้านวัฒนธรรมไทย - จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา มาจากนิทานพื้นบ้านจีนเรื่อง “เจิ่นเจียหมู่ตัน” (真假牡丹) มีต้นกำเนิดในรัชสมัยของราชวงศ์ซ่งของจีน เป็นเรื่องราวความรักระหว่าง 3 ตัวละคร คือ บัณฑิตหนุ่ม บุตรสาวของอัครมหาเสนาบดี และนางมารปลาคราฟ โดยกำหนดเลือกแก่นเรื่อง (Theme) ที่ต้องการสื่อสารมุ่งนำเสนอเรื่องราวความรักและความเข้มแข็งของสตรี 3 ประเด็น คือ 1) การอุทิศตนเพื่อความรัก 2) การมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง 3) การเป็นตัวของตัวเองและเชื่อมั่นในตัวเอง ผ่านการผสมผสานความงามระหว่างวัฒนธรรมไทย-จีน พร้อมทั้งการวางโครงเรื่องโดยคงเอกลักษณ์นิทานพื้นบ้านจีน แต่ปรับให้มีองค์ประกอบนาฏศิลป์ไทย ด้านท่ารำไทยผสมผสานลีลาการแสดงแบบอุปรากรจีน

2. รูปแบบการแสดง

ละครผ้านวัฒนธรรมไทย - จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา เป็นการสร้างขึ้นเพื่อมุ่งนำเสนอเป็นละครเวทีรูปแบบใหม่แบบผสมผสานศิลปะการแสดงไทยและจีน ใช้เวลาแสดง 45-60 นาที โดยดัดแปลงเนื้อหาของละครดั้งเดิมให้เป็นผลงานเชิงสร้างสรรค์ข้ามวัฒนธรรมไทย-จีน เหมาะสำหรับผู้ชมในยุคปัจจุบัน แบ่งการแสดงออกเป็น 3 ฉาก คือ ฉากที่ 1 รักแรกพบ ฉากที่ 2 กลอุบาย ฉากที่ 3 สมปรารถนา

3. องค์ประกอบการแสดง

3.1 บทละคร

ผู้วิจัยประพันธ์บทละครขึ้นใหม่ด้วยการใช้ภาษาจีน โดยได้ดัดแปลงจากนิทานพื้นบ้านจีน เรื่องเจิ่นเจียหมู่ตัน โดยนำเสนอในรูปแบบบทละครเวทีที่ผสมผสานการแสดงนาฏศิลป์ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านโครงสร้างการแสดง 3 ฉาก ดังนี้

ฉากที่ 1 รักแรกพบ กล่าวถึง จางเซิง บัณฑิตหนุ่ม ได้รัยบทกวีริมสระน้ำเพื่อถ่ายทอดความรักที่มีต่อมู่ตัน ธิดาของอัครมหาเสนาบดี ปี่หลิน อสุรปลาคราฟที่บำเพ็ญตบะอยู่ใต้น้ำ ได้ยินบทกวีและจำแลงกายเป็นหญิงสาวขึ้นมาบนโลกมนุษย์ จางเซิงเข้าใจผิดว่านางคือเทพธิดาล้วนจึงมอบเหรียญทองแดงเป็นสัญลักษณ์แห่งรักนิรันดร์ ปี่หลินหลงเชื่อในความรัก ยอมสละการบำเพ็ญเพียรเพื่อเป็นมนุษย์ และช่วยรักษาอาการป่วยของจางเซิง จนทั้งสองสาบานรักต่อกัน

ฉากที่ 2 กลอุบาย กล่าวถึง จางเซิงได้รับตำแหน่งในราชสำนักความทะเยอทะยานที่แท้จริงของเขาถูกเปิดเผย ปี่หลินพบว่าเขามีแผนหมั้นหมายกับมู่ตัน และใช้ตนเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อก้าวสู่อำนาจ อีกทั้งยังต้องการเกลี้ยปดป้องกันหัวใจของนางเพื่อเป็นบรรณาการแก่ผู้มีอำนาจ

ความจริงทำให้ปีหลินเจ็บปวด ขณะเดียวกันสภาแห่งสายน้ำตัดสินลงโทษนางฐานละเมิดกฎสวรรค์ แต่นางปฏิเสธที่จะฆ่าเจียงชิงและยอมรับโทษทัณฑ์ด้วยการสละเกล็ดของตน

ฉากที่ 3 สมปรารถนา กล่าวถึง เวลาผ่านไปห้าสิบปี เจียงชิงในวัยชราตระหนักถึงความผิดของตนเมื่อได้พบภาพลวงตาของปีหลิน เขายอมรับว่าความโลภและความทะเยอทะยานของตนคือความเป็น “ปีศาจ” ที่แท้จริง ขณะที่ปีหลินได้ผ่านพ้นบททดสอบและบรรลุเป็นมังกรทิ้งไว้เพียงประกายเกล็ดที่ส่องแสงอยู่ในสายน้ำตลอดกาล

3.2 เพลงและดนตรี

บรรเลงเพลงหลักด้วยดนตรีจีน โดยกำหนดทำนองเพลงจีนผสมดนตรีเครื่องสายไทย เช่น จะเข้ ซอด้วง เข้ากับดนตรีจีน เช่น กู่เจิง เอ้อหู และกำหนดจังหวะทำนองให้สอดคล้องกับอารมณ์แต่ละฉาก ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เสียงสังเคราะห์ของเครื่องดนตรีไทย เสียงสังเคราะห์พิเศษเพื่อสร้างบรรยากาศให้กับเหตุการณ์ในละคร เช่น เสียงน้ำ เสียงการแปลงกาย เป็นต้น

3.3 นักแสดง

กำหนดคุณสมบัติของนักแสดง ดังนี้

- 1) นักแสดงชายและหญิง เป็นผู้ที่มีความรู้ทักษะการแสดงละครเวที และมีทักษะพื้นฐานในการแสดงนาฏศิลป์จีน และสามารถเรียนรู้ทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์ไทยได้
- 2) มีความรู้ทักษะการจำบทละคร ทำนองเพลงและมีไหวพริบแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้
- 3) มีความรู้ทักษะในการพูด และสื่อสารได้เป็นอย่างดี

3.4 ลีลา ท่าทาง

กำหนดการออกแบบลีลาท่าทางในการแสดงละคร จำแนกออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

(1) ลีลาท่าทางนาฏศิลป์จีน โดยใช้ลีลาท่าทางที่มีแบบแผนและโครงสร้างการเคลื่อนไหวเฉพาะของนาฏศิลป์จีน ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปะการละคร การรำร่าย และศิลปะการต่อสู้ โดยเน้นการใช้ท่าทางเชิงสัญลักษณ์นาฏศิลป์สกุลเดียวกันเพื่อถ่ายทอดเรื่องราว อารมณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ บนเวที การเคลื่อนไหวของนักแสดงมีลักษณะเป็นจังหวะที่สอดคล้องกับดนตรี มีการควบคุมร่างกายอย่างประณีต เช่น การวางท่าทางของลำตัว การเคลื่อนไหวของแขนและมือ การก้าวเท้า รวมถึงการใช้สายตาและสีหน้าเพื่อเสริมการสื่อความหมายในการแสดง

(2) ลีลาท่าทางนาฏศิลป์ไทย คัดเลือกการใช้ลีลาท่าทาง 2 ลักษณะคือ ลีลาท่าทางจากภาษาท่าทางนาฏศิลป์ เช่น ท่ารัก ท่าเศร้า เป็นต้น และลีลาท่าทางจากนาฏยศัพท์ เช่น ท่าจีบ ท่าตั้งวง เป็นต้น

(3) ท่าทางธรรมชาติ เป็นการแสดงลักษณะการเคลื่อนไหวของร่างกายที่เลียนแบบพฤติกรรมตามธรรมชาติของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน เช่น การเดิน การนั่ง การหันมอง การยกมือ หรือการแสดงอารมณ์ต่าง ๆ โดยไม่มีการปรุงแต่งท่าทางให้เป็นรูปแบบเชิงสัญลักษณ์มากนัก การเคลื่อนไหวลักษณะนี้มุ่งเน้นความเป็นธรรมชาติของร่างกายและความสมจริงของการกระทำ เพื่อให้ผู้ชมสามารถเข้าใจความหมายและอารมณ์ของตัวละครได้อย่างชัดเจน

3.5 เครื่องแต่งกาย

การออกแบบเครื่องแต่งกายสำหรับการแสดงนาฏศิลป์เป็นการผสมผสานรูปแบบจีนโบราณร่วมสมัยและรูปแบบไทยร่วมสมัย เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่นำองค์ประกอบทางวัฒนธรรมดั้งเดิมมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทศิลปะการแสดงในปัจจุบัน โดยคำนึงถึงทั้งความงามเชิงสุนทรียศาสตร์ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และความเหมาะสมต่อการเคลื่อนไหวของผู้แสดงบนเวที

3.5.1 การออกแบบเครื่องแต่งกายรูปแบบจีนโบราณร่วมสมัย

การออกแบบเครื่องแต่งกายของพระเอกรูปแบบจีนโบราณร่วมสมัย โดยมีพื้นฐานจากเครื่องแต่งกายของการแสดงจิวหรือเครื่องแต่งกายราชสำนักจีนโบราณ ซึ่งมีลักษณะเด่น เช่น โครงสร้างเสื้อผ้าที่มีแขนยาว ทรงเสื้อคลุมยาว การใช้ลวดลายมงคล เช่น มังกร หงส์ เมฆ และดอกไม้ รวมถึงการใช้สีที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น สีแดงแทนความเป็นสิริมงคล สีทองแทนความรุ่งเรือง

ทั้งนี้ การออกแบบได้ปรับให้กระชับและเหมาะสมกับการเคลื่อนไหว ลดทอนรายละเอียดบางส่วน และเลือกใช้วัสดุหรือเทคนิคการตกแต่งที่ทันสมัย เพื่อให้เครื่องแต่งกายยังคงกลิ่นอายของวัฒนธรรมจีนโบราณ แต่มีความเหมาะสมกับเวทีการแสดงในยุคปัจจุบัน

ภาพ 2 เครื่องแต่งกายประกอบการแสดงของพระเอก นางเอก และละครตัวประกอบ

ที่มา หวัง เจอจุน (2569)

3.5.2 การออกแบบเครื่องแต่งกายรูปแบบไทยร่วมสมัย

การออกแบบเครื่องแต่งกายของนางเอกรูปแบบไทยร่วมสมัย โดยมีพื้นฐานจากเครื่องแต่งกายนาฏศิลป์ไทยแบบดั้งเดิม เช่น เครื่องแต่งกายละครรำ โขน หรือละครใน

ซึ่งมีลักษณะเด่น ได้แก่ การใช้ผ้าไทย การตกแต่งด้วยลวดลายไทย และการใช้สีที่สะท้อนความงามแบบไทย การออกแบบครั้งนี้มีการปรับปรุงทรงของเครื่องแต่งกายให้คล่องตัว ลดทอนองค์ประกอบที่ซับซ้อน และผสมผสานวัสดุหรือเทคนิคสมัยใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบการแสดงร่วมสมัย โดยยังคงเอกลักษณ์และสุนทรียภาพของศิลปวัฒนธรรมไทย

นอกจากนี้ตัวละครประกอบ ได้ออกแบบและผสมผสานการแต่งกายรูปแบบจีนโบราณกับไทย การออกแบบเครื่องแต่งกายมุ่งเน้นการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดยนำลักษณะเด่นของทั้งสองวัฒนธรรมมาประยุกต์ร่วมกัน โดยการใช้โครงสร้างเสื้อผ้าแบบจีนผสมกับลวดลายไทย การเลือกใช้โทนสีที่สะท้อนความหมายทางวัฒนธรรมและการออกแบบเครื่องประดับที่มีรูปแบบร่วมสมัย

3.6 ฉากอุปกรณ์ประกอบการแสดงกึ่งเสมือนจริง

การออกแบบฉากและอุปกรณ์ประกอบการแสดงกึ่งเสมือนจริง เป็นแนวคิดการสร้างสภาพแวดล้อมบนเวทีที่ผสมผสานระหว่างความสมจริงกับการตีความเชิงศิลปะ โดยมุ่งเน้นให้ผู้ชมสามารถเข้าใจบริบทของเรื่องราว สถานที่ และบรรยากาศของการแสดงได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกันยังเปิดพื้นที่ให้เกิดการตีความและจินตนาการตามลักษณะเฉพาะของศิลปะการแสดง ทั้งนี้ ลักษณะสำคัญของการออกแบบฉากกึ่งเสมือนจริง คือ การเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบที่สะท้อนลักษณะของสถานที่หรือเหตุการณ์จริง แต่ไม่ได้จำลองรายละเอียดทั้งหมดเหมือนสภาพแวดล้อมจริง เช่น การใช้โครงสร้างฉากบางส่วน สี แสง หรือสัญลักษณ์ทางศิลปะ เพื่อสื่อถึงสถานที่หรือบรรยากาศของเรื่องราว ทั้งนี้ยังคำนึงถึงความเหมาะสมกับการเคลื่อนไหวของผู้แสดง และการมองเห็นของผู้ชมบนเวที

ในส่วนของอุปกรณ์ประกอบการแสดง (Props) มักออกแบบให้มีบทบาททั้งด้านการใช้งานและการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น การใช้อุปกรณ์ที่มีรูปทรงหรือสีสัญลักษณ์ เพื่อสื่อถึงสถานะของตัวละคร เหตุการณ์ หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง อุปกรณ์เหล่านี้ควรมีขนาด น้ำหนัก และรูปแบบที่เหมาะสมกับการใช้งานของผู้แสดง เพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนไหวในระหว่างการแสดง

การอภิปรายผล

การสร้างสรรค์ละครผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา เป็นการสร้างสรรค์การแสดงละครภายใต้แนวคิดผสมผสานวัฒนธรรมของไทยและจีน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นในทุกองค์ประกอบการแสดงละคร เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้ชมเกิดสุนทรียะภาพของสองวัฒนธรรมอย่างมีเอกภาพ

ผลการวิจัย การสร้างสรรค์ละครผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา มีแนวคิดการสร้างสรรค์ละครผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน โดยนำเรื่องราวมาจากนิทานพื้นบ้านจีนเรื่อง “เงินเจียหมู่ตัน” มีต้นกำเนิดในรัชสมัยของราชวงศ์ซ่งของจีน เป็นเรื่องราวความรักระหว่าง 3 ตัวละคร คือ บัณฑิตหนุ่ม บุตรสาวของอัศวินหาเสนาบดีและนางมารปลาคราฟ ซึ่งนิทานพื้นบ้านเรื่องนี้มีการเผยแพร่ในรูปแบบเรื่องเล่าและหนังสือไว้สำหรับอ่าน ซึ่งในการสร้างสรรค์ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนออีก

ครั้งโดยการผลิตซ้ำในรูปแบบการแสดงเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมไทยจีนในด้านศิลปะการแสดง แบ่งออกเป็น 3 คือ ฉากที่ 1 รักแรกพบ ฉากที่ 2 กลอุบาย ฉากที่ 3 สมปรารถนา สอดคล้องกับ เย็นจิตร ถิ่นขาม และ มณีชัย ทองอยู่ (2552) ได้กล่าวเกี่ยวกับ การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม คือการถ่ายทอดคุณค่า ประเพณีทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง และหมายความรวมถึงกระบวนการของความต่อเนื่องของประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่ยังดำรงอยู่แม้เวลาจะล่วงเลยไป การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมมักเป็นผลลัพธ์ของการผลิตซ้ำทางสังคม หรือเป็นกระบวนการของการถ่ายทอดมุมมองหรือหลักเกณฑ์ทางสังคมจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง และสอดคล้องกับ ภัชกรชา แก้วพลอย (2565) กล่าวว่า การแสดงชุด ลาแพร มิติ เดิง โพน เป็นการแสดงนาฏศิลป์ฉบับใหม่ภายใต้แนวคิดข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Performance) การแสดงนั้นได้รับการพัฒนาปรับปรุงผ่านกระบวนการตีความบูรณาการความรู้ในหลายศาสตร์เข้าด้วยกันไม่ว่าจะเป็นด้านภาษาศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ เพื่อชี้ให้เห็นถึงวิสัยทัศน์และรสนิยมของงานศิลปะแบบสมัยใหม่ รวมทั้งการก้าวข้ามวัฒนธรรมหนึ่งสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง

ผลการวิจัยด้านองค์ประกอบการแสดง ละครผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา ประกอบด้วย (1) บทละครเวทีแบบผสมผสานการแสดงนาฏศิลป์ (2) บรรเลงเพลงด้วยดนตรีจีนผสมเสียงสังเคราะห์ของดนตรีไทย (3) นักแสดง 9 คน แบ่งเป็น ผู้หญิง 6 คน ผู้ชาย 3 คน ที่มีทักษะการแสดงละครและทักษะการเต้น (4) ลีลา ท่าทาง จากลักษณะนาฏศิลป์จีน ลีลาธรรมชาติและนาฏศิลป์ไทย (5) แต่งกายรูปแบบจีนโบราณร่วมสมัยและรูปแบบไทยร่วมสมัย (6) ฉากอุปกรณ์ประกอบการแสดงกึ่งเสมือนจริง สอดคล้องกับ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) กล่าวว่า นอกจาก รูปแบบของนาฏศิลป์ชุดใหม่แล้ว นักนาฏยประดิษฐ์ต้องกำหนดแนวคิดหรือรูปแบบขององค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะใช้ในการแสดง เช่น ผู้แสดง เครื่องแต่งกาย ฉาก เพลง แสง เสียง เป็นต้น การกำหนดสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญในเบื้องต้นเพราะนักนาฏยประดิษฐ์ต้องทำงานกับคนอื่น ๆ ที่มีความชำนาญเฉพาะทาง นักนาฏยประดิษฐ์ต้องเข้าใจคนเหล่านั้นแนวคิดและรูปแบบนาฏศิลป์ชุดที่ตนคิดขึ้นให้ชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

ด้านแนวคิดและรูปแบบการแสดง ละครผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉาได้แนวทางการสร้างสรรค์ละครที่ผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน โดยอิงจากนิทานพื้นบ้านจีนโบราณ “เงินเจียหมี่ตัน” ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมสำหรับการสร้างสรรค์ร่วมสมัย แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมพื้นบ้านสามารถปรับใช้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ละครไทย-จีน ได้อย่างมีระบบ

ด้านการกำหนดเค้าโครงการแสดง ละครผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉาแบ่งออกเป็น 3 ฉาก (รักแรกพบ, กลอุบาย, สมปรารถนา) สะท้อนโครงสร้างเรื่องราวแบบดั้งเดิมและสามารถปรับใช้กับการแสดงร่วมสมัย ซึ่งสามารถเป็นตัวอย่างของการจัดลำดับเหตุการณ์อย่างเป็นระบบในละครผสมผสานวัฒนธรรม

ด้านการผสมผสานศิลปะการแสดงและองค์ประกอบละคร การผสมผสานการแสดงนาฏศิลป์ไทยและจีน แสดงให้เห็นถึงการปรับใช้ลีลาและท่าทางจากสองวัฒนธรรมสามารถรวมเป็นการแสดงเดี่ยวได้ ซึ่งประกอบด้วย

- การใช้ดนตรีจีนผสมเสียงสังเคราะห์ไทย แสดงถึงแนวคิดการผสมผสานดนตรีระหว่างวัฒนธรรม

- การออกแบบนักแสดงและทักษะ ต้องคำนึงถึงความสามารถทั้งด้านละครและนาฏศิลป์

- การแต่งกายและฉากถูกออกแบบเป็นรูปแบบร่วมสมัยของทั้งสองวัฒนธรรม และใช้เทคนิคกึ่งเสมือนจริงในอุปกรณ์ประกอบการแสดง

ด้านกระบวนการวิจัย ละครผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน เรื่อง เสน่ห์นางมัจฉา ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยผสมผสานการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ แสดงให้เห็นถึงการสร้างองค์ความรู้เชิงปฏิบัติจากข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการบูรณาการระหว่างแนวคิดและหลักการ ในงานนาฏศิลป์ไทย-จีน ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งนี้

สามารถนำไปจัดแสดงละครเพื่อสาธารณะและการศึกษา โดยใช้ละครผสมผสานวัฒนธรรมนี้เป็นสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เพื่อสอนทั้งเรื่องวัฒนธรรมไทย-จีนและทักษะนาฏศิลป์ หรือจัดแสดงในเทศกาลวัฒนธรรมหรืองานประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและความสนใจต่อวัฒนธรรมทั้งสอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการศึกษานิทานพื้นบ้านของจีนหรือไทยเพิ่มเติม เพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงานการแสดงในรูปแบบละครผสมผสานวัฒนธรรม จะสามารถส่งเสริมการเรียนรู้สองวัฒนธรรมได้ และสามารถสร้างพื้นที่การเรียนรู้ผ่านมิติศิลปะการแสดงละครได้

เอกสารอ้างอิง

กรณีสา พานิชเกษม. (2561). *การสืบทอดวัฒนธรรมชุมชนคาทอลิกของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธิ*

*นิรมล: กรณีศึกษาวัดพระฤทัยแห่งพระเยซูเจ้า อำเภอลำลูก จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.*

ธันซ์ ถิ่นวัฒนากุล. (2548). *กระบวนการสร้างสรรค์การแสดงงิ้วไทยจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม*

วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัชกรชา แก้วพลอย. (2565). *การสร้างสรรค์นาฏศิลป์แบบข้ามวัฒนธรรม ชุต ลาแพร มิติ เติง โฟน. วารสาร*

ศิลปกรรมบูรพา, 25(1), 133-148. [https://so01.tci-thaijo.org/index.php/buraphaJ/](https://so01.tci-thaijo.org/index.php/buraphaJ/article/view/271786)

article/view/271786

เย็นจิตร ถิ่นขาม และมนิชัย ทองอยู่. (2552). การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนในการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างหญิงไทยกับชายญี่ปุ่น. *วารสารวิจัย มข. (บศ)*, 9(4), 90-101.

<https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/gskku/article/view/24284>

รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2550). *ชนชั้นนำในการเมืองไทยปัจจุบัน : การศึกษากระบวนการผลิตซ้ำทุนวัฒนธรรมตามแนวปีแอร์ บูร์ ดิออ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.